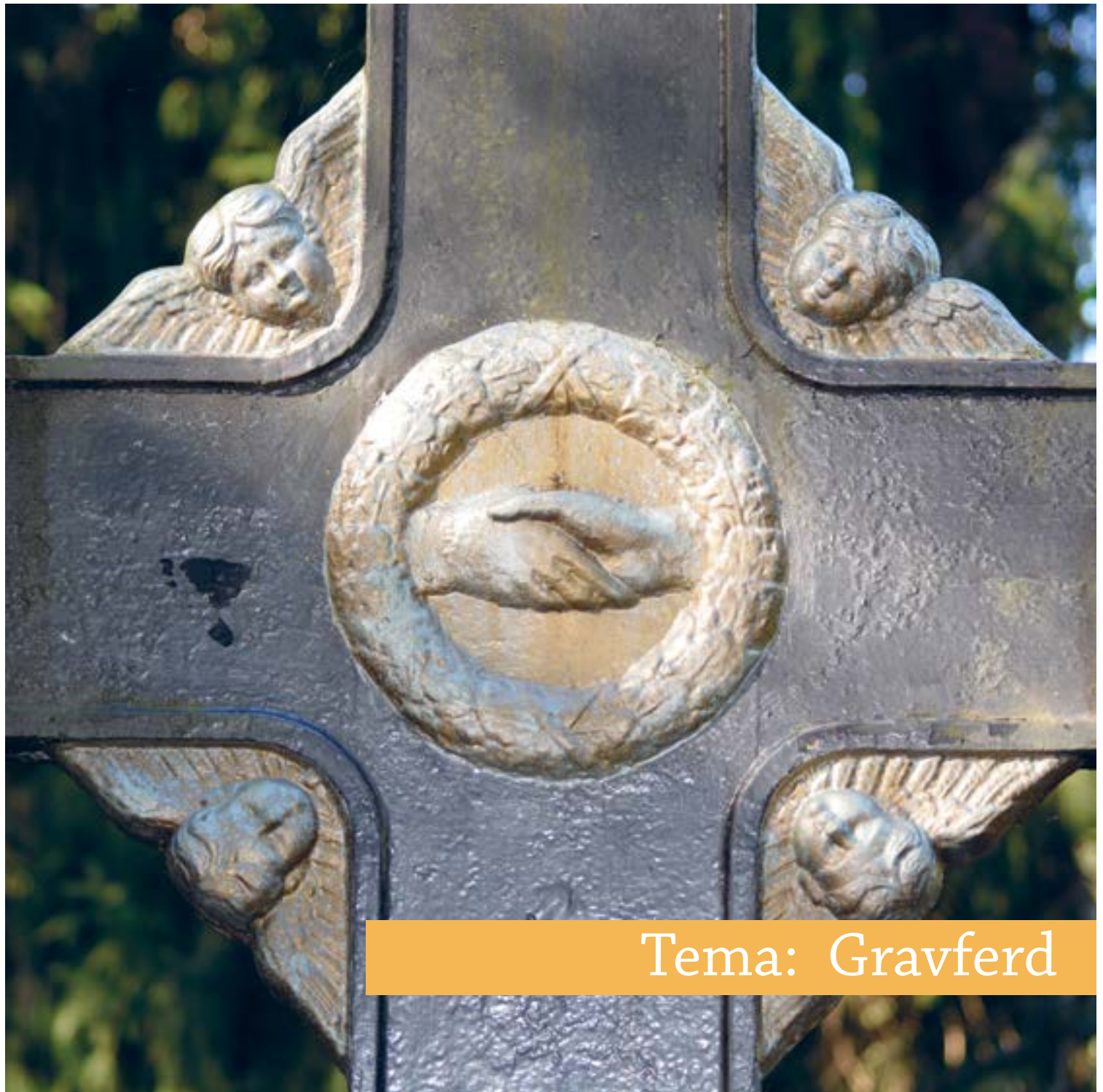


TREFOLDIGHET

NYTT FRA KIRKEN I SENTRUM

03-2020



Tema: Gravferd

MINNELUNDER I ARENDAL

Av: Einar Bore

Side 5

GJØR AVSKJEDEN GOD

Av: Eckhard Graune

Side 6

KLING NO KLOKKA

Av: Jorunn Raddum

Side 12

Klokkene ringer for deg



Gravferd er for de fleste av oss et dystert tema. Men det er et uomtvistelig faktum at døden er en del av livet. Har du levd en stund, har du antakelig vært vitne til at noen du har kjent ikke lenger er i blant oss. Vi håper at artiklene vi har laget i dette bladet kan bli til ettertanke og inspirasjon. Det kan være godt å stoppe opp litt en gang innimellom. Ikke bare når livet rusker hardt i oss – men kanskje vel så viktig når alt synes å lykkes. Når en romersk hærfører vendte hjem til Rom etter seier i et slag, var det en slaves plikt å hviske «Husk du skal dø» (Memento mori) i øret hans mens han fikk overrakt seierskransen.

I hundrevis av år har skikken med klokkeringing fulgt de døde ut av denne verden og inn i den neste. Ernest Hemingway bruker en tekst av den engelske forfatteren John Donne som tittel i sin mesterlige roman *Klokkene ringer for deg* (For Whom the Bell Tolls).

Donne, som var soldat, advokat, parlamentsmedlem og en av Englands mest kjente forfattere, endte opp som domprost i St. Pauls katedralen i London i 1621. Hans mest berømte tekst er fra en av hans meditasjoner:

Eit menneske er inga øy, sitt eige heile; kvar ein er bit av eit kontinent, del av fastlandet. Vert ein leirklump vaska i havet, gjer det Europa mindre, like mykje som gjaldt det eit forberg eller eit jordegods i ein vens eller ditt eige; kvart menneskes død minskar meg, for eg høyrer menneska til, så send aldri bod etter kven klokka ringer for; ho ringer for deg.

Våre egne klokker i Trefoldighetskirken får om kort tid en sårt tiltrengt oppdatering. I flere år har de ikke kunnet klemte, som er klokkespråket som forteller at en av oss er på sin siste reis. Nå blir dette, samt noen andre funksjoner oppdatert etter en bevilgning fra Arendal kirkelige fellesråd.

Så når du hører klokkene fra Trefoldighet, enten det er jublende kiming eller alvorstung klemting, trenger du ikke spørre. Det er en del av livet og livets gang – det er et tegn på fellesskapet som vi alle er en del av.

Går du den nye byløypa, så bruk litt ekstra tid når den svinger innom Arendal kirkegård. La deg fylle av stemningen, se nærmere på gravminnene, funder over symbolikken, nyt blomstene og parken. Gi deg litt tid til å tenke – husk at du også skal dø, og at de døde som ligger i jorda er en del av det samme skaperverket.

Men når jeg skriver dette går mine tanker ikke bare til livets slutt, men til utslettelsen. Slutten på tilværelsen slik vi kjenner den. Extinction. Det var vepseår i år ble vi fortalt. Jeg så ikke en eneste veps i august. Det gjør meg livredd!

KIRKE- KONTORET

Besøksadresse:

Friergangen 2 (Kirkebasaren)

Postadresse:

P.b. 99, 4801 Arendal
Kirkekontorets sentralbord:
tlf. 37 01 35 80

Sokneprest:

Eckhard Graune
mob. 400 44 153
eckhard.graune@
agderkirken.no

Menighetspedagog:

Åsmund Aarvik
tlf. 37 01 35 90
aasmund.aarvik@agderkirken.no

Kantor:

Tim Harry Blomberg
mob. 476 18 744
tim.harry.blomberg@
agderkirken.no

Kirketjener:

Arild Hansen
mob. 908 83 984

Menighetssekretær:

Arnhold Reinum
mob. 905 28 340
arnhold.reinum@agderkirken.no

Prost:

Jorunn Raddum
mob. 934 17 962
jorunn.raddum@
agderkirken.no

Kirkeverge:

Arnold Lundvall
arnold.lundvall@agderkirken.no
mob. 918 17 977

Menighetsrådets leder:

Karin Thorsen
mob. 918 13 355
karintho@yahoo.no

www.trefoldighet.menighet.no

Å holde fast i en Gud som skaper noe nytt



Vi er ennå ikke ferdig med pandemien. Covid-19 sprer seg fortsatt og skaper en aldri endende usikkerhet. I tillegg møter vi ikke sjelden ulike former av motgang i livet. Og når vi også tar innover oss de ikke særlig oppløftende nyhetsmeldinger fra den vide verden, ja da kan livet kjennes ganske så tøft. Inn i denne situasjonen kan vi løfte blikket mot Gud. Han har lovet å skape noe nytt. Det kan vi håpe på.

For å utdype litt mer at Gud er en nyskapende Gud, må vi først gå til Det gamle Testamente.

I 6. århundret f.Kr. opplevde israelsfolket et høydepunkt i sin historie. Folket kjente seg utvalgt av Gud ved at de både hadde fått innta det lovede landet, de hadde fått templet og de hadde fått en konge som politisk instans. Men alt forandret seg 587 f. Kr. Det babylonske rike inntok det lille Israel. Landet Israel med Jerusalem som hovedstad ble erobret, templet ble ødelagt og kongen ble tatt til fange. I folkets øyne hadde de nå mistet alle tre kjennetegn på at Gud stod på deres side. Derfor ble Gud oppfattet som fjern, som om han hadde vendt ansiktet sitt bort fra Israel. Den katastrofale hendelsen ble tolket som Guds dom over folket.

Inn i denne krevende tid begynner profetene å forkynne at Gud skaper en ny fremtid. Hadde folket før fokusert på fortiden ved at de minnet om Guds store inngripen i historien, så skulle folket nå se framover. Istedenfor å mimre om fortiden, ble det nå viktigst å håpe på at Gud skulle skape noe nytt.

Denne tanken er tydeligst gjengitt hos profeten som i fagspråket kalles for Deutero-Jesaja (siden Jesajaboken omfatter ulike tidsepoker hvor forskjellige profeter kommer til orde). Han sa følgende: «*Dere skal ikke minnes de første ting, ikke tenke på det som hendte før. Se, jeg gjør noe nytt. Nå spirer det fram. Merker dere det ikke?*» (Jes 43,18-19)

Deutero-Jesaja talte om at de av israelsfolket som var blitt bortført til Babylon etter at Israel var blitt inntatt, nå skulle ledes tilbake til Israel. Deutero-Jesaja siterte her ord som markerer en viktig overgang fra den ene tid til den andre. Tiden som ligger bak er nå blitt gammeltiden, tiden som ligger foran blir nå til den nye tid hvor Gud skal skape noe nytt.

Deutero-Jesaja står ikke alene med sitt syn. Også andre profeter taler om Gud som en nyskapende Gud. Profeten Hosea gir et løfte om en ny gjenreising, Jesaja en ny David, Jeremia en ny pakt og Esekial et nytt tempel.

Det nye som Gud skaper er forstått som noe helt nytt. Som i skapelsesberetningen benyttes verbet «bara» som antyder at det virkelig er noe nytt som skapes. Det er ikke bare en videreføring av det gamle med en liten fornyelse, nei det er noe helt nytt som skal bli til.

Deutero-Jesajas ord må samtidig leses i sammenheng med kapitlet som går versene forut hvor profeten forkynner at Gud vil sende en tjenerskikkelse som sørger for at det nye spirer fram (Jes 42,9).

Vi ser denne profetien oppfylt i Jesus. Han er den i Jes 42 omtalte tjenerskikkelse. Det Nye testamente beretter om hvordan den profeterste nyskapelsen ble synlig gjennom Jesus. Ikke minst markerer Jesu oppstandelse fra de døde at Gud skaper noe helt nytt. Med Jesu oppstandelse lyser Guds nyskapelse inn i nåtiden, inn i den ufullkomne verden og vekker håp om det som skal bli.

Apostelen Paulus er opptatt av å understreke at vi hører Jesus til og er delaktig i det Jesus har oppnådd for oss mennesker. «*Den som er i Kristus, er en ny skapning. Det gamle er borte, se, det nye er blitt till!*» (2. Kor 5,17) Tankemessig kan vi både se tilbake på det som spirte fram av nytt gjennom Jesus og samtidig se framover på hva som skal bli nytt en gang for alltid. Vi finner oss mellom det som allerede er blitt virkelighet gjennom Jesus og det som ennå ikke er blitt nytt, men som vi venter og håper på. Så er vi da håpsmenn i denne tiden og støtter oss til vår nyskapende Gud som sier: «*Se, jeg gjør alle ting nye.*» (Åp 21,5)

En bondebegravelse



Maleriet «En bondebegravelse» av maleren og tegneren Erik Werenskiöld (1855-1938) er blitt et hovedverk i denne kunstnerens produksjon, og i 1880-årenes norske malerkunst over hode. Maleriet ble første gang vist på Høstutstillingen i Oslo i 1885. Det vakte stor begeistring, og ble straks innkjøpt av Nasjonalgalleriet (i dag Nasjonalmuseet). Fra da av er det betraktet som et hovedverk i norsk billedkunst.

Motivet skal Werenskiöld først ha sett i Vågå i 1878, men utformingen skjedde i Gvarv i Telemarkiløpet av somrene 1883-85. Maleriet viser en begravelsessituasjon, der alle personene er finkledd i vanlige bondeklær. Gamlefar holder spaden og har tydeligvis forestått jordpåk-

telsen. Det kan tyde på at det er gamlemor som er død. Det er trolig bare den nærmeste familien som er til stede.

Bildet viser at dette ikke er noen endelig begravelse. Der er ikke prest til stede. Seremonien foretas av en person som trolig er den lokale kirkesangeren (klokker), og han leser en bibeltekst eller en salme. I norske utkantstrøk kunne det på 1800-tallet gå både uker og måneder mellom hver gang det var full gudstjeneste med prest i den lokale kirken. Derfor måtte man ha anledning til en foreløpig jordfesting, inntil presten kunne foreta en full begravelsesseremoni.

At dette er en foreløpig seremoni framgår av pinnen som er plassert midt på graven. Dette var en van-

lig skikk. Den holder en åpning ned til den avdøde, en åpning som presten først tettet igjen etter den endelige seremonien.

I motsetning til nasjonalromantikens idealiserte framstilling av norsk bygdeliv er Werenskiølds maleri et eksempel på naturalismens nøkternhet og realisme, en stil han hadde blitt kjent med i Paris.

Den lille forsamlingen er preget av stille sorg og savn, best uttrykt i gamlefars litt lutende skikkelse. Det er kirkesangerens rake rygg og høyreiste skikkelse som i denne situasjonen representerer livsmot og livsstyrke, og som uttrykker det håp som strekker seg ut over dødens grense.

Minnelunder i Arendal



Øverst: Navnet minnelund på Arendal kirkegård. Nederst: Navnet minnelund på Hisøy kirkegård

På tre av kirkegårdene i Arendal er det nå etablert *navnede minnelunder*. Hver minnelund er utstyrt med et felles minnesmerke der pårørende kan få satt opp et navneskilt med navn, samt fødsels- og dødsdato. Pyn-ting med blomster og stell av gravene utføres av kirkegårdens personell. Pårørende kan også ta med blomster, men disse settes ned i vaser ved det felles minnesmerket. Den enkelte graven markeres ikke.

Den nyeste minnelunden ble åpnet på Bjorbekk i august. Den

er størst, og har plass til 230 urner. Arendal kirkegård på Høgedal var den første som fikk en minnelund for fem år siden. På Hisøy finnes også en liten minnelund. De fem første årene har tilbudet årlig blitt benyttet 6 – 8 ganger. Etter hvert vil det bli opparbeidet minnelunder på flere av kirkegårdene.

På en navnet minnelund er det opp til pårørende i hvert enkelt tilfelle om de vil være til stede når urnen settes ned.

Arendal kirkegård har også en

anonym minnelund. Anonym gravlegging innebærer at pårørende ikke gjøres kjent med hvor graven er, men de vet hvilket område den ligger innenfor. Denne minnelunden ble opparbeidet i 2004 og ligger ved bekken og «lysthuset» på Høgedalsfeltet, ved veien fra P-plass / hovedport og bort til kapellet. I løpet av ca 15år fra 2006 til sommeren 2020 er her nedsatt ca 90 urner.

Minnelunden er markert med en steintavle langs veien som bærer påskriften:

*I jorden gjemt
Men ikke glemt.*

Denne formuleringen ble til etter inspirasjon fra en av Svein Ellingsens salmer som er publisert bl.a. i «under nådens hvelving. SALMER OG BØNNER I MOTGANGSTID» Jeg kan forsikre at Ellingsen ikke hadde noe mot denne vrien på følgende vers i salmen:

*Nå er livet gjemt hos Gud.
Vi overgir alt til ham.
Håpet er tent i tyngste sorg.
Ingen er glemt av Gud*



Navnet minnelund Bjorbekk kirkegård

Gjør avskjeden god



Nedenfor finner du noen punkter i forbindelse med begravelse/bisettelse som kan være verdt å diskutere når du skal ta avskjed med en av dine.

Syning og bæreandakt

Det er ikke gitt til enhver tid at de nærmeste pårørende har anledning til å være tilstede når livet til en nær slektning slukner. Det er særlig ved brå dødsfall at det kjennes et behov for å forvise seg om at den avdøde er virkelig død. For at det skal gå opp for oss at en kjær person ikke lenger er iblant oss, kan syning av den døde være til stor hjelp. Det kan legges til rette for at syning kan skje flere ganger. Syning kan utvides med en bæreandakt hvor presten kan være til stede.

Kondolanseprotokoll

Når en nær slektning dør og sorgen tynger, er det et virvar av følelser og tanker. Da er det ikke så lett å huske hvem som egentlig møtte opp i begravelsen/bisettelsen. Derfor kan en kon-

dolanseprotokoll være til hjelp. Den kan legges ut ved inngangen til kapellet/kirken hvor deltakerne skriver seg inn. Da vil de pårørende kunne se i etterkant hvem som deltok. Det kan ligge en trøst i det å se hvem som ville bistå en i sorgens stund.

Gangen til graven

Når kisten skal følges til graven kan veien bli temmelig lang. Stillheten kan føles tung og evt. prat mellom folk kan oppleves pietetsløs. Hvordan ville det ha vært om forsamlingen synger en salme på veien til graven? I Trøndelag finnes det fortsatt steder som praktiserer denne skikken. «Eg veit i himmerik ei borg.» er et eksempel på en salme som kan stemmes i. Salmeteksten kan trykkes i programmet. Og hvis en ønsker litt mer trykk i salmesangen kan en trompetist være med i gravfølget for å lede an.

Ærbødighet

Når vi deltar i en begravelse eller bisettelse så sniker vi oss gjerne inn i kapellet/kirkerom, men vi er egentlig kommet for å minnes den avdøde, bearbeide egen sorg og uttrykke vår dypeste medfølelse overfor de nærmeste

pårørende. Derfor kan vi neste gang vi kommer inn i kapellet/kirken i sammenheng med en begravelse/bisettelse tre foran kisten og evt. bukke. Ved å gjøre dette kan vi hedre den døde og uttrykke vår ærbødighet. Samtidig kan pårørende kjenne at det er mange som vil hedre deres kjære og er sammen med dem i sorgen.

Ved bære bilen

I sammenheng med en bisettelse kan kisten bæres ut i bære bilen. Bære bilen kjøres først bort når hele gravfølget har kommet ut av kapellet/kirken. Når bære bilen kjører klemtes det med klokken og gravfølget står og følger med hvordan bilen «forsvinner i horisonten». Dette oppleves litt forskjellig, men helhetsinntrykket er at denne seansen er tung og tom. Egentlig behøves det noe mer oppløftende i denne situasjonen. Jeg ville ha foreslått at man synger en salme som kan formidle håp og trøst før bære bilen kjører av sted. Salmen kan trykkes i programmet slik at alle kan være med på sangen.

I sorgens landskap

Når vi mister et kjært menneske gjennomgår vi en sorgprosess.



Kilde: Wikimedia Commons, foto: Karl Ragnar Gjertsen

Dette er helt naturlig. Sorgprosessen omfatter ulike faser som tar ulik lang tid. Her er det viktig å minne seg selv om at vi sørger alle på vår egen måte, og vi kan reagere helt forskjellig. Vi må derfor være rausere i omgang med hverandre når sorgen har tatt plass i våre liv. Samtidig trenger vi hverandre i sorgprosessen. Derfor er det viktig at vi ikke skygger unna de som har mistet et kjært familiemedlem fordi vi er usikre på hvordan vi skal reagere. Desto viktigere er det at vi viser at vi bryr oss, er til stede og ser situasjon til de som har mistet noen.

De som opplever dødsfall i nære relasjoner, trenger måter og tid for å bearbeide sorgen. Å delta i en sorggruppe kan være en måte. En sorggruppe består i regelen av 6-8 personer og er satt sammen av deltagere i noenlunde samme livssituasjon. Kirken tilbyr slike sorggrupper. Du kan henvende deg til diakon Anita Johnsen Våge, tlf. 97716469. Hun samordner gruppene. Velkommen.

Må ikke koste skjorta

For ikke lenge siden ble det diskutert i avisen at begravelserne er dyre. Det er de tjenester begravelsesbyrået utfører, som må betales. Jo mer begravelsesbyrået er involvert desto dyrere blir det. Men muligheten er der for at pårørende kan gjøre mye mer selv. Da blir begravelsen heller ikke så dyr, og det kjennes godt når man selv er med å legge til rette for begravelsen. Det er en måte å bearbeide sorgen på. Begravelsesbyråene informerer om hva pårørende kan gjøre selv i forbindelse med begravelsen.

Fotoalbum

Foto: Arnhild Reinum og Hege Kaspersen Skjulestad

Høsttakkefest 20. september



Victoria og Maya Elise på vei for å motta 6-årsbok.

Solidaritetsgudstjeneste 31.8. Verdens overdosedag



Sang av Berit Bulien Jørgensen og Merete Blåka.



Sko i midtgangen til minne om de som har gått bort i overdose siste år.

Om timeglass og andre symboler



Christian Pedersen tok oss med på en oppdagelsestur på Arendal kirkegård. Vi skulle se på symbolene på gravsteinene. Vi lurte nemlig på om dagens gravmonument har en like rik symbolsk utsmykning som de gamle?

Den som har satt seg inn den rike symbolikken som møter oss på de gamle gravminner, er Christian Pedersen. Han er en sprek pensjonist, men jobbet på kirkegården i 30 år. Han har alltid vært interessert i lokalhistorie, men da han arbeidet på kirkegården begynte han å beskjeftige seg med kirkegårds-kultur. Han satt seg skikkelig inn i symbolikken bak de mangfoldige og rikholdige utsmykninger som særlig er å finne på de gamle gravminner både i jern og stein på Arendal kirkegård. Christian delte av sin kunnskap i boken «Arendals kirkegård - et levende kulturminne». Han bidro med flere artikler i boken. Og boken anbefales til den som vil vite mer om kirkegården.

Da han viser oss rundt på kirkegården, merker vi fort at han

er lommekjent. Han øser av sin kunnskap mens vi stanser ved ulike gravsteder med sine helt spesielle gravminner. Vi spurte ham hvilken av gravsteinene han synes er finest, men det ville han ikke si. «Alt har sin sjarm» mener Christian, «det kommer an på øynene som ser.» Vi må si at han forstår å veilede besøkende til å se. Ved Christians hjelp får man øyne opp for de mange utsmykninger.



Medaljong av B. Thorvaldsen kalt Dødens Genius. Det er Eros som sørger over tapet av sin elskede Psyke.

På de gravminner han viser oss, er det andre utsmykninger å se enn kun et kors. Vi fikk se gravminner med bakgrunn i antikken, som for eksempel den brutte søylen som avbilder livets slutt, Eros som sørger, valmuekapsler som symboliserer søvn, en senket fakkel som står for sorg, laurbærkransen som representerer seieren, eføy med sitt eviggrønne bladverk assosieres med udødelighet, ringen som symboliserer evigheten og somerfuglen symboliserer sjelen.

Andre gravminner har tydeligere kristne henvisninger som kors eller kalk, anker og hjerte som symboliserer tro, håp og kjærlighet, eller alfa og omega – første og siste bokstaven i det greske alfabetet som gjengir Jo-

hannes åpenbaringsord "Jeg er Alfa og Omega, den første og den siste, begynnelsen og enden". (Åp 22,13).



Anker og hjerte symboliserer tro, håp og kjærlighet

Andre interessante symboler er soloppgangen bak korset som står for Jesu oppstandelse, timeglasset som minner om livets forgjengelighet, seierskransen Jesus har gitt den avdøde og mye mer. For eksempel valgte noen å ha avdødes navn inngravert i en stein, formet som en bok for å formidle at avdøde var innskrevet i den himmelske Livets bok.



Kirkegårdens raritet. Denne gravsteinen kan snus.

Vi får også se noen helt spesielle rariteter. En gravstein har en overdel som kan snus slik at også baksidens inskripsjon kan leses.

Arendal kirkegård ble vigslet og tatt i bruk i 1814. Fortsatt er det gravminner igjen fra den tid. Vandringen på kirkegården har vist oss et vidt spekter av gravminner. Hvilke man selv liker kan være smak og behag. Likevel må man konstatere at utsmykningen var mer omfattende på de gamle gravminne-



En av de eldste støpejernsgravminner på Arendal kirkegård. Støpejernsgravminner var mest brukt før 1900 siden det var rimeligere å støpe enn å hugge i stein.

ne. Da vi spør Christian hva han synes om de nye gravsteinene så medgir han at de nye steiner har flott og fint arbeid, men at han savner noe av den gamle symbolikken. Dessuten likte han ved de gamle gravsteinene at man hadde for det meste benyttet seg av lokale steinsorter. På kirkegården er det å finne steiner i blågrå larvikkitt, fjæregranitt og gneis fra skjærgården mellom Arendal og Fevik. Slik er det ikke lenger. I våre dager er det stort sett importert stein som brukes. Det synes Christian er synd.

Da vår vandring nærmet seg slutten viste Christian oss en gravstein som han liker veldig godt. Gravsteinen har en medaljone som viser hvordan en engel passer på sjelen i evigheten. Dette bildet synes han er veldig rørende.

Under vandringen kom vi også inn på kirkegårdsdriften. Christian trivdes godt i jobben på kirkegården. Dette skyldtes også at Arendals befolknings satt pris på sin velstelte kirkegård. Han innrømmer at den er veldig

arbeidskrevende. Den er innpasset i terrenget og parkmessig anlagt. Det er det ikke mange andre av i Norges land. Men det var spesielt for han å jobbe på kirkegården. Stadig vekk ble han minnet om at levetiden har en ende. Kirkegården er et sorgens sted og minner om forgjengelighet. Da kan det være ekstra godt å ha symboler som minner om håpet. Og de symboler Christian viste oss var alle sammen håpstegn midt i havet av gravminner som sprer en vemodig eim om seg.



Et gravminne som Christian Pedersen har sans for. Medaljongen på gravsteinen avbilder en engel som passer sjelen i evigheten.

“Jeg løfter opp til Gud min sang”



Jeg er blitt utfordret til å skrive noe om salmer ved livets slutt. I juli gravla vi vår mor. Hun fylte 91 år før hun sovnet stille inn. For mange år siden hadde hun allerede skrevet hva som skulle synges og spilles i seremonien. «Du Far og Herre, du som rår», «Deg være ære» og «Lov Jesu navn og herredom» sto det på en lapp i nattbordskuffen.

Min mor var en bestemt dame som hadde sine tanker om både salmer, musikk og trosliv. Hun var tidligere katolikk (og var det kanskje i hjertet til sin død), og vokste opp i et sterkt religiøst hjem med familie i pinsebevegelsen. Hun elsket påskesalmene som forteller om seier over døden, en gledens seier med et sterkt himmelfokus. Min mors ønsker for salmevalg ble fulgt og det ble en fin seremoni.

Jeg er så heldig å ha mine beste-foreldres og oldeforeldres sanghefter fra deres begravelser. Den eldste av disse begravelsene fant sted i 1924 og da sang de bl.a. «Den store, hvide Flok vi se». I de andre begravelsene til min slekt er det overraskende mange salmer som fortsatt synges i dag. «Jeg er i Herrens hender», «O bli hos mig», «Jeg er en seiler», «Lei, milde ljøs» og «Å leva, det er å el-ska».

Noen eldre og ukjente salmer var det også, men det overrasket meg at salmevalget da, som nå, var ganske så likt. Man kan spørre seg hvorfor salmevalgene ikke har forandret seg stort på hundre år. Vi har vært igjennom flere salmebokutgivelser og tradisjonene står tydeligvis sterkt. Eller betyr musikk og ord så mye

at salmene fortsatt ønskes den dag i dag?

I vår nye salmebok fra 2013 kom det en rekke nye salmer til bruk «ved livets slutt». Nye salmer ved barnebegravelser, nye folketonen og ikke minst Skeie/Tveits salme «Jeg tror på jordens forvandling» er noe av det nye materiale.

Salmene ved barnebegravelser finnes innspilt av SKRUK og Tord Gustavsens Jazztrio. Vakre tekster og musikk om hvordan det lille barn tas i mot på vei til himmelen heter «Sommerlandet» og finnes også utgitt i bokform. Lite av alt dette nye materialet brukes ved seremonier her i Arendal.

I tillegg har vi også vår egen salmedikter Svein Ellingsen, som døde tidligere i år. Hans tekster står i en særstilling, fulle av bibelske hentydninger og assosiasjoner, og jeg synes han samtidig har et språk fra vår tid i sine salmer. Han trøster og løfter opp den sørgende. Jeg skulle gjerne spilt flere av Ellingsens salmer under bisettelser og begravelser.

Fotball og cupfinale er fest! En av våre store begravelses og kveldssalmer «O bli hos meg» blir sunget ved både Cupfinale i fotball og Rugby i England. Salmen kalles ofte for «Eventide» og det sies at komponist Monk sto og betraktet en vakker solnedgang mens han skrev denne melodien i løpet av en 10 minutters tid. Salmen ble introdusert som hymne under cupfinalen i fotball i 1927 og har blitt brukt hvert år siden. Cupfinalen i rugby fulgte

etter med samme salme et par år senere.

Jeg tror salmevalg i mange begravelser foretas av prester og byrå fordi sørgende ofte ikke har et forhold til salmer og sang. Det synges mindre både i kirke og hjem. Mitt håp og ønske er at dagens barn og unge tar tilbake sangen i livet.

Jeg elsker mitt arbeide som kantor og ønsker å hjelpe små og store med å finne en indre sangglede, slik at de ikke klarer å la være å synge ut. Da tror jeg det er mulig å trekke inn nyere salmer i seremonier, men det er ikke gjort i en håndvending.

I min oldemors begravelse sang de «Jerusalem, Guds helgenstad», en vekkelssalme skrevet av C.E. Breck som skrev mellom 1400-1500 salmer. En av Norges største salmediktere kom ut med sin salmebok for 150 år siden. M.B. Landstad ga ut sin «Kirkesalmebog» i 1870 og en av de mest kjente av hans salmer er kanskje «Jeg løfter opp til Gud min sang». Det er absolutt en salme som kan brukes ved begravelse. I teksten er det mange bibelske ord og begreper - lynet som farer, fikentreet som skyter blad, bruden og lammet mm. Her slippes gleden løs sammen med en oppløftende melodi om «det nye Jerusalem».

Salmesang i begravelse og bisettelse kan være en del av en sorgprosess og samtidig et uttrykk for takknemligheten over et langt liv. Bruk salmen og sangen og la vår salmebok få inspirere, trøste og glede deg!

Salmedikter med egen vei



Elevine Heede (1820-83) skrev og oversatte mer enn 200 salmetekster (Foto: Metodistkirken i Norge).

I september er det 200 år siden salmedikteren/oversetteren fra Arendal, Elevine Heede, ble født. Hun er en av de få – den eneste? – kvinnelige salmedikteren i Norge som er blitt hedret med sin egen gate.

I september lanserer Gaveca Forlag en bok om denne særpregede salmedikteren. Boka har fått tittelen «Elevine Heedes vei – en salmedikter fra Arendal».

Boka er skrevet av Nils-Petter Enstad. I boka hevder han at Elevine Heedes betydning for norsk salmesang kan sidestilles med den betydningen andre kvinnelige salmediktere som Lina Sandell og Fanny Crosby har for mange. – Det er skrevet flere bøker om både Lina Sandell og Fanny Crosby; nå er det på tide at også Elevine Heede får sin bok, sier han.

Åpningssalmen «Ånd fra himlen, kom med nåde», er den mest kjente av Elevine Heedes egne tekster. Sin viktigste innsats gjorde hun som oversetter. Hun har gitt salmer som «Hvilken venn vi har i Jesus», «Det er en port som åpen står» og «Gå meg ei forbi, å Jesus» norsk språkdrakt. I alt skal hun ha skrevet eller oversatt mer enn 200 salmetekster.

Da Elevine Heede opplevde sin kristne omvendelse som forholdsvis ung, var det i møtet med den metodistiske kristendomsforståelsen under studieopphold i utland. Som lærer i Arendal kunne hun ikke melde seg inn i Metodistkirken, men da hun ble ansatt som språklærer ved metodistenes presteseminar i Kristiania, kunne hun «stå fram» som metodist. De ti siste årene av sitt liv bodde hun

i Kristiania, der hun underviste i språk og redigerte metodistkirkens barneblad, samtidig som hun redigerte salmeboka «Zions harpe». Hun døde i 1883, ikke fullt 63 år gammel.

Forfatteren av boka bor på Rykene i Øyestad. Han har gitt ut en lang rekke bøker, blant annet om gospelmusikk og kristne sanger.

Boka lanseres i Metodistkirken i Arendal torsdag 24. september og en felles gudstjeneste mellom Metodistkirken og Frelsesarmeen i Frelsesarmeens lokale søndag 27. september.



Elevine Heede er trolig den eneste kvinnelige salmedikter i Norge som har fått en gate oppkalt etter seg (Foto: Nils-Petter Enstad).

Kling no klokka



Gjennom tidene har kirkeklokkene vært en viktig formidler av kirkens plass i lokalsamfunnet og folks bevissthet.

Da vi i vår fikk forbud mot å samles i kirkene våre, ble den gamle ordningen med «helgeringing» gjenopptatt, og vi kunne høre klokkene ringe hver lørdags ettermiddag.

Kirkeklokker er instrumenter med sin egen vakre musikk og betydningsfulle språk. Men hva er det de egentlig forteller de oss?

Historie

Den teologiske betydningen av klokkeringing kan leses ut av 4. Mosebok, der to trompeter skal gi signal og bringe bud om hva som skal skje:

Herren sa til Moses:

Lag deg to trompeter. Disse skal du bruke når du kaller menigheten sammen... Når de blåser i dem, skal hele menigheten komme sammen hos deg... Når dere drar i krig...skal dere blåse lange støt på trompetene. På gledesdagene og i høytidene...skal dere blåse i trompetene.

De første kirkeklokkene klang etter tradisjonen fra tårnet i biskop Paulinus kirke i Nola i Napoliområdet i Italia. Derfra tok irske munkar med seg klokker til de britiske øyer, der de eldst bevarte finnes på museum i Dublin. Til Norden kom kirkeklokkene med biskop Ansgar (801- 865), og de eldste klokkefunnene i Norge er fra 1000-tallet.

Tittelen «klokker» stammer fra

middelalderen, og som ordet tilsier, var klokkerens oppgave å ringe med kirkeklokkene. I dag er det kirketjeneren som har denne tjenesten, og i de fleste kirker i Norge i dag, er ringingen automatisert.

Noen kirker har likevel beholdt manuell ringing, og dermed kunsten å ringe med klokkene. Både kraft, tempo og takt er avgjørende når flere klokker skal ringes samtidig, og før automatiseringens tid, kjente folk gjerne igjen klokkeklangen til de forskjellige klokke- eller kirketjenerne.

Formål

I den lille kirken West Denmark Lutheran Church i Wisconsin henger det en kirkeklokke med følgende inskripsjon: «Till badet og bordet, Till bønner og ordet, Jeg kalder hver søgende sjæl.»

Det er slik vi tenker om kirkeklokkens formål: De skal samle oss til gudstjeneste, kalle oss til bønn og forbønn, forkynne Guds ære og minne oss om det evige livs mål i himmelen (jfr. §1 i Regler for bruk av kirkens klokker 2015).

Klokkene er musikkinstrumenter, en del av det liturgiske utstyret, og ringertjenesten er en liturgisk funksjon. I regelverket for bruk av kirkeklokkene står det nøye beskrevet når, og på hvilken måte, klokkene skal ringe.

Ringemåter

Etter måten å bruke klokkene på sonderer man mellom:

- *Ringning: selve klokken svinger*

på sin aksel. Dette er den mest vanlige bruk.

- *Kimning: man slår i rask takt med kolven mot klokkeslag-ring. Dette er for fest og høytid.*
- *Klemting: man slår i langsom takt med kolven mot klokkeslag-ring. Dette er bruken ved sorg o. l.*

Ringetider

Til hovedgudstjenesten på søndag og helligdager ringer vi slik:

- *2 forringinger, hver gang i ca. 5 minutter.*
- *Sammenringing, med alle klokker, i ca. 5 minutter.*
- *3 klemte, når gudstjenesten begynner*
- *3 ganger 3 klemte, i tre atskilte grupper etter velsignelsen, og helst med den største klokken.*

På høytidsaftenerne: (dvs. på julaften, påskeaften og pinseaften,) ringes det i ca. 5 minutter og kimes det i ca. 5 minutter avvekslende og med en pause imellom på 1-2 minutter i til sammen en time, vanligvis mellom kl. 17 og 18.

På høytidsdagene kan det også kimes før gudstjenesten. –Og hører du klokkene midt mellom 11.00 og 12.00, kan det hende noen benytter skikken med å ringe med alle klokkene under Sanctus (Hellig, hellig, hellig).

Konfirmasjon, ordinasjon og vigsel til tjeneste: Det ringes med alle klokkene eller kimes til prosesjonen er klar til å gå inn i kirkerommet. Denne ringing/kimning kan avsluttes med tre klemte, helst med den største klokken.

Vigsel: Det kan ringes eller kimes i ca. 5 minutter før og etter handlingen, og det kan klemtes tre ganger tre bønnslag etter velsignelsen.

Kirkevigsel: Aftenen før ringes og kimes det som på høytidsaftener.

Gravferd: Det finnes ulike skikker for bruk av klokkene ved gravferd, som vi gjerne holder i hevd. Reglene sier at:

- Det skal klemtes med den største klokken i ca. 5 minutter før sammenringingen, som skjer med samme klokke.
- Det kan klemtes mens følget går til graven, og mens kisten senkes.
- Det avsluttes med 3 ganger 3 slag etter velsignelsen.
- Det kan ringes mens følget går fra graven.

Kirkelig bruk

Kirkeklokkene er til kirkelig bruk, og kan for eksempel ikke benyttes til å markere støtte til aksjoner eller demonstrasjoner. Likevel kan kirkerådet og bispemøtet bestemme at klokkene skal brukes i spesielle situasjoner, slik de gjorde i vår, da det ble oppfordret til helgeringing over hele landet.

Elias Blix har skrevet om kirkeklokkene i sin fine julesalme:

*Kling no klokka,
ring og lokka
ring og lokka frå tusind tårn.
Tona um frelsa
kalla og helsa,
kalla og helsa med fred Guds born.
Kling no klokka
ring og lokka
ring og lokka frå tusind tårn.*

FAKTA

Klokkene i Trefoldighetskirken

Trefoldighetskirken har tre kirkeklokker og et klokkespill. Opprinnelig var det meningen at klokkene skulle være av bronse. Arendal ble imidlertid rammet av et økonomisk krakk i 1886. Dette medførte redusert byggebudsjett for kirken, og det ble i stedet vedtatt å kjøpe "Støbestaalsklokker" fra det tyske firmaet "Bochumer Verein für Bergbau und Gußstahlfabrikation". Dette var et gruve- og stålverkkonsern etablert i 1854, med hovedkontor i Bochum i Tyskland.



Største klokke:

Vekt: 1285 kg
Diameter: 133,5 cm
Tone: e
Innskrift: "Kommer hid til meg Alle, som arbeide og ere besværede, og jeg vil give Eder hvile". Matt. 11.28



Mellomste klokke:

Vekt: 607,5 kg
Diameter: 104,5 cm
Tone: giss
Innskrift: "Ære være Gud i det Høyeste! og fred på jorden! og i Menneskene en Velbehagelighed!" Luk. 2.14



Minste klokke:

Vekt: 395,5 kg
Diameter: 89 cm
Tone: h
Innskrift: "Vaager og beder til enhver Tid, at I maa agtes værdige til at undfly alle de Ting, som skulle ske, og til at bestaa for Menneskenes Søn". Luk. 21.36



Klokkespill:

Består av 16 klokker støpt hos Olsen Nauen klokkestøperi i Vestfold. Dette er en gave fra Sparebanken Sør til "byen og omkringliggende distrikter". Klokkespillet ble innviet i 1993.

Høstens konserter i Trefoldighetskirken



Ludwig van Beethoven (1740–1792)

11. okt. kl. 18.00: *Konsert med Agder Kammerorkester*

Solist Christian Stene (klarinett), Ola Balstad, dirigent

Program: Eroica Symfoni nr. 3 av Ludwig van Beethoven, Egmont-overtyren av Beethoven, Klarinettkonsert av Wolfgang A. Mozart

Symfoni nr. 3 av Beethoven er en gedigen symfoni i størrelse og omfang. Den sprenge alle grenser for hva som var mulig å skrive for orkester i sin tid og for ethvert orkester er det et løft å fremføre denne symfonien som tar 50 minutter å spille. Den innehar drama uten si-destykke og vakre melodilinj, så her er det bare å glede seg. Symfonien ble opprinnelig dedikert til Napoleon, men da Napoleon utropte seg selv til Keiser, rev Beethoven i stykker tittelsiden på symfonien. Han forandre derfor dedikasjonen; «Til minne om en stor mann». Klarinettkonserten av Mozart er også en perle av de store og spilles av soloklarinettist i Bergen Filharmoniske orkester, Christian Stene. Med andre ord – dette er en konsert man bør få med seg.



Nordic Voices

18. okt. kl. 19.00: *Konsert med Nordic Voices*

«Everything is gonna be alright»

Sangere: Tone Elisabeth Braaten, Ingrid Hanken, Ebba Rydh, Per Kristian Amundrød, Frank Havrøy og Rolf Magne Asser.

Nordic Voices ble etablert i 1996 og springer ut fra Norges Musikkhøgskole og Statens operahøgskole. Repertoaret består av gregoriansk sang og moderne klassisk musikk, og mye av materialet de fremfører er skrevet av norske komponister. Det er en fryd å få dette fantastiske ensemblet hit og vi i Arendal er så heldige over å ha et av medlemmene boende i byen. Rolf Magne Asser turnerer med dem gjennom året og bor i Arendal hvor han freelancer som sanger og pedagog.



Oslo Domkor

30. okt. kl. 19.00: *Konsert med Oslo Domkor - Brahms Requiem*

Kåre Nordstoga, orgel, Vivianne Sydnes, dirigent

Oslo Domkor er et kor av profesjonelt kaliber, og er en spydspiss innen norsk kirkemusikk. Koret samarbeider jevnlig med profesjonelle musikere og orkestre, og er ofte initiativtaker til prosjekter sammen med aktører både innenfor og utenfor kirken. De siste årene har koret medvirket under Ultimafestivalen, Olavsfestdagene, Festspillene i Bergen, Oslo Internasjonale Kirkemusikkfestival, Oslo Jazzfestival og Oslo Kammermusikkfestival. Domkoret er blant annet kjent for sin satsning på fremføring av store verk i høymessen med solister og orkestre, en satsning som har blitt en sentral del av programmet i Oslo domkirke. Koret har en spesiell beredskapsfunksjon for det offentlige Norge, og må til enhver tid kunne delta ved offentlige markeringer og begivenheter. Koret ledes av domkantor Vivianne Sydnes.

01. nov. kl. 19.00: *Allehelgens konsert*

07. nov. kl. 19.00: *Lovsangskonsert v/Sørlandskirken*

22. nov. kl. 19.00: *Adventskonsert med Arendal Ungdomsmusikkorps*

Vi vil minne alle på å overholde alle smitteverntiltak vi har i kommunen og i vår kirke. Alle konsertene kan på kort tid forandres/avlyses og ber om forståelse for dette.

Å synge er en naturlig del av det å være menneske



Jeg er så glad for at jeg jobber i kirken. Her er det stor plass for sang. Det er ikke så mange andre steder vi møter sang i dag, sier Tim Harry Blomberg. Han leder Trefoldighet barnekantori. Sangen står i hovedsete, fortsetter Tim, men det er viktig for meg at vi skal gi barna et trygt sted hvor det er godt å være, med trygge voksne. Derfor er det veldig fint å være her i kirken, i dette vakre, gode rommet.

Hvordan legger du opp korøvelsene?

- På musikkhøyskolen lærte vi ingen ting om barnekorpedagogikk. Men jeg har vært så heldig å få være repetitør på korsommerskoler og Musica Sacra, forteller Tim. Og så har jeg lest en del på egne hånd og funnet tips på nettet. På den måten har jeg funnet min arbeidsmåte. Jeg liker godt at ungene får leke og bevege seg mens vi øver. Det er veldig inspirerende å holde på med barnekantoret. Selv om jeg er sliten en dag når jeg kommer på øvelse, får jeg masse

energi av å få jobbe med barn. Og så er det flott å ha med Kaia til å drive koret. Hun har stor omsorg for både små og store.

- På hver øvelse får barna synge litt hver for seg. På den måten blir de trygge på at det er helt ok å synge alene også. Da jeg spurte om noen ville synge solo på sist øvelse ville nesten alle det. Det er flott. Det å synge blir en naturlig del av det å være menneske.

Ida begynte i koret i vinter, Helle og Kristina har vært med i nesten tre år. Jeg har fått lov til å stille dem noen spørsmål etter en øvelse i koret.

Hva er det beste med å synge i barnekor?

Svarene kommer med en gang, uten betenkningstid.

- Det er moro å være mange og gjøre noe sammen, sier Kristina. Det er veldig fint å lære om hvordan man kan utnytte stemmen godt, svarer Ida. Det er veldig gøy å syn-

ge sammen med andre, sier Helle.

Hva er det vanskeligste med å synge i kor?

- Jeg synes det vanskeligste er å nå de høyeste tonene, sier Ida. I dag har de øvd på en sang som gikk ganske høyt. Når vi lærer en ny sang kan det være vanskelig å huske melodien, sier Helle.

Tim repeterer sangene mange ganger, på forskjellige måter. Det blir som en lek, noen ganger klapper de takten mens de øver, andre ganger leker de at de holder jorden i hendene mens de synger. - Teksten er vanskeligst å huske, sier Kristina. - Jeg glemmer teksten hele tiden. Også her bruker Tim mange forskjellige øvelser for å få teksten på plass.

Vil dere anbefale andre å bli med i kor?

- Ja! svarer de kontant. - Det er veldig moro.

Alle barn fra 3. klasse og oppover kan bli med.



Nå er punktum satt



Arnhild har tatt turen ut til pensjonisten på Revesand for en prat og ta et tilbakeblikk på tiden hennes i Trefoldighet. Vi jobbet jo sammen i mange år.

For 38 år siden begynte Arnhild som klokker og menighetssekretær i Trefoldighet menighet. Det var hun i 4 og et halvt år. Deretter var hun en periode i barnehage og så gikk hun gradvis inn i organisasjonsarbeid. Hun holder kontakten med Trefoldighet og begynner med påskevandring i kirka i 2003 som familiearbeider i Normisjon. Frem til 2020 har det vært ca. 10.000 besøkende til dette opplegget. Det kom barnehagebarn helt i starten, men så gikk det over til å bli vesentlig skolebarn som ble invitert. Hun har hatt med seg mange dyktige medarbeidere for å gjennomføre disse vandringene.

Da menighetsrådet så hvor vellykket dette prosjektet var, ble hun utfordret av dem til å lage opplegg også for jul og pinse til skoleelevene. Hun hadde også julekrybbe-opplegg i noen år. Ut fra dette engasjementet i menigheten, ble hun så ansatt som barne- og familiearbeider. Da daværende menighetssekretær etter noen år ble sykmeldt og sluttet, og ble Arnhild etter hvert fast ansatt som menighetssekretær i Trefoldighet.

- Arnhild, hva sitter du igjen med etter alle disse årene i menigheten?

- Menigheten har vært i stor forandring. Jeg har fått mange utfordringer. Noe trivdes jeg godt med og andre oppgaver ble ikke så gode for meg. Jeg ble sendt som andaktsholder med sang og musikk til sykehjem på 80-tallet. Det ble

kleint og var ikke helt meg. Tro-sopplæringsopplegg har vært et godt verktøy for å nå yngre. Jeg stortrivdes da jeg fikk boltre meg med kreativitet. Påskevandringen som fortellerteater var en positiv gnist som vekket noe nytt hos meg.

- Hva har vært dine største opplevelser og dine største utfordringer?

- Påskevandringene har vært det aller fineste for meg. Protokollarbeidet for menighetsrådet har vært min største utfordring. Det med riktig uttrykk og ordlyd for protokollføring, har vært skikkelig utfordrende for meg.

- Har noe i menigheten forandret seg i løpet av årene du har vært her?

- Det har skjedd stor forandring; ikke minst innenfor musikk- og sangkultur. Fra trommer og rytmer som ikke ble godtatt i kirken, til nå med pauker, band og barne-gospel og etter hvert et flott barnekanteri.

- Hva med menighetskontoret i løpet av disse årene? Du har vært med på en vandring fra Otterslandsbygget, via Kulturhuset og til Kirkebasaren.

- Da jeg begynte på 80-tallet, holdt vi til i 3. etg på Otterslands lager. Byens alkoholikere satt på gangen og ventet for å få penger. De fikk kaffe og en prat. Presten kjøpte mat til dem. Senere fikk jeg min egen kontorpult i åpent landskap på Rådhuset. Der var det mye bra, men det ble vanskelig å samle staben. Så kom muligheten til eget menighetskontor i Kirkebasaren.

Det ble en ny tilværelse som ble viktig for stabens samhold og fellesskap. Det ble lett for folk flest å finne oss og stikke innom.

- Hva sier Rutta til at du nå skal slutte?

- Den store handdokka mi har vært til mye moro og hjelp, men også en psykisk støtte som har roet nervene mine ved opptredener. Handdukken et fantastisk hjelpemiddel.

Jeg må jo spørre Rutta om hvem Arnhild er:

- "Noen ganger e ho sabla stressa. Da e ho heilt svett. Klissvåt i håret... Ellers e ho heilt topp! Mi to passer godt sammen når mi opptrer for folk. Arnhild e sabla go te å lytte te folk når di ikkje hær d så bra. Men ho kan skravle åsså. D vett alle! D e fint at ho slutter nå. Ho begynner å bli gammel å treg. Nå kan ho vere heime hos me!"

Nå er tiden kommet til å si adjø og takk for meg. Jeg er takknemlig for alle forskjellige mennesker jeg har møtt i alle aldersgrupper. Ønsker alle i menigheten lykke til videre. Ta vare på hverandre. Gi rom for omsorg og respekt!

- Hvilke planer og tanker har du for tiden fremover?

- Jeg skal fortsette med mitt KIA-engasjement. Dessuten håper jeg det blir mer tid til å lese bøker, drive med handarbeid og holde kontakten med venner.

Jeg ønsker Arnhild lykke til som pensjonist! Det er en tilværelse som jeg anbefaler!



En middelaldrende kvinne fra Midt-Østen, hadde fått et nytt barnebarn i Arendal. Som bestemor ville hun gjerne hjelpe litt til i den første tiden. En søndag fikk hun en telefon fra hjemlandet som gjorde henne utrolig trist og opprørt. Hun ville gråte, være for seg selv – og gikk ut. Hun var ikke kjent i denne lille byen, men trasket og gikk i en halvtimes tid. Da var hun kommet til sentrum. Hun så et stort bygg foran seg, med flagg og åpne dører. Hun ble litt nysgjerrig – kunne det være en kirke....? Kvinnen gikk forsiktig inn. Det var gudstjenestetid og Sigrid var kirkevert som ønsket kvinnen velkommen og ga henne salmebok, men skjønte fort at kvinnen hverken kunne norsk eller engelsk. Kvinnen satte seg på en benk – og der ble hun sittende under hele gudstjenesten.

Ved kirkekaffen var det flere som ville hilse på henne, men det ble vanskelig med noen samtale pga. språket. Men hun fikk mange varme smil, klapp på skuldra og håndhilsning. Sigrid fikk og gitt henne en invitasjon til KIA.

Imens ble barnefamilien urolige. Hvor var det blitt av bestemor? Hadde noe skjedd? De ringte og ringte, men det tok lang tid før hun ringte tilbake. Hun var opprørt i stemmen: «Jeg fant en stor bygning. Tror det må være kirke. Her vil jeg være hver søndag!» Det ble senere fortalt at

kvinnen kom hjem med et stort smil – hun var helt forandret.

Slik begynte denne utrolig historien med kvinnen som kom fra et strengt regime og egentlig ikke hadde lov å være sammen med kristne. Hun kom trofast i kirken, hun kom på KIA der hun var med på norsktreningskafé, strikkekafé, svømming og noen turer. Jeg husker godt den ene turen vi hadde inn til Granestua, en kveld med hodelykter, nysnø og grilla pølser. Hun koste seg med alle de nye menneskene og aktivitetene.

Kvinnen brukte Skype og bilder for å holde kontakten med familien i hjemlandet. Det ble påpekt at hun gikk med kors og var sammen med kristne. Noe som ikke var populært.

Varigheten på oppholdet i Norge ble forlenget pga koronasituasjonen. Nå er hun urolig for hva som vil skje når hun vender tilbake. Via translate-app fortalte hun Sigrid og meg at hun måtte følge sin skjebne. «Hva tenker du på da?». «Min skjebne er vel å bli henrettet». Ikke et øye var tørt. Måtte Gud beskytte henne.

Det har vært berikelse å bli kjent med dette varme, lille mennesket som snakket med øyne og hjerte – og puttet ovns-tørket frukt i handa eller lomma mi hver gang hun satt på i bilen.

Arnhild Reinum

Pilegrimsstaver og plast i havet



Lørdag 22. august startet konfirmantåret 2020-21. Alle de 42 konfirmantene var invitert med på pilegrimsvandring med oppmøte på Myra. I det vi skulle til å gå åpnet himmelen seg og regnet flommet ned. Ikke alle var kledd for slikt vær. Etter hvert ble vi nokså våte. Men så slo skydekket sprekker, og solen flommet. Vi startet å gå og ikke lenge etter var vi varme, og nesten tørre.

Vi tar en prat med prestene våre, Eckhard Graune og Jorunn Rad-dum, om pilegrimsvandringa.

Hvorfor tar dere konfirman-ten med på pilegrimsvandring?

- Når vi starter et konfirman-tår er viktig at det nye kullet blir kjente med hverandre, at de bygger felleskap og at de blir trygge. Da kan det være lurt å ta tak i noe som er en kjent i kirkelig tradisjon, som pilegrimstradisjonen. Og noen av kjennetegnene for en pilegrimsvandring kan man overføre til konfirmasjonstiden. I konfirmasjonstiden er vi underveis. Og på den vandringen håper vi at konfirmantene kan bli bedre kjent med seg selv og med Gud.

- Og som pilegrimer kommer vi fram til kirken til slutt, til det aller

helligste stedet, til alteret, fortsetter Jorunn. Det er målet for konfirmanttiden også, vi avslutter med at konfirmantene kneler på alterringen og tar mot Guds vel-signelse.

Hva gjorde dere sammen med konfirmantene på den pilegrimsvandringen?

- Tanken var at skulle gå gjennom nesten hele vår egen menighet fra Myra og til Trefoldighetskirken, svarer Eckhard.

- Vi hadde en gruppe hver, som vi hadde ansvaret for, fortsetter Jorunn. Det var fint å bli kjent med de som var på gruppa vår. I tillegg hadde vi ansvaret for forskjellige poster. På postene hadde vi forskjellige tema og oppgaver konfirman-ten fikk prøve seg på. De spikket pilegrimsstav, vi snakket om å være pilegrim, om døden og livet, om søppel i havet og om forbruk.

- Og så snakket vi om Tro Håp og Kjærlighet, som vi har som en overskrift over konfirmantopplegget vårt, skyter Eckhard inn.

Hva er viktig å formidle til konfirmantene ved oppstarten av konfirmantåret?

- Du kan komme som du er, det er ikke noe spesielt krav for å være

konfirmant. Vi snakket om barmhjertighet, ha omsorg for hverandre, være snille med hverandre. Det ligger godt til rette for å ta opp slike ting med konfirmantene. Møte hverandre med godhet.

Noen spesielle opplevelser dere vil nevne fra denne dagen?

- Jeg var forbauset over hvordan konfirmantene møtte kirkerommet, svarer Eckhard. Den andek-tigheten de viste var overveldende å oppleve. Det gjorde et sterkt inntrykk på meg.

Jorunn supplerer: -Eckhard hadde en oppgave der han ba oss om å finne symboler for tro, håp og kjærlighet. En gutt på min gruppe som fant fram en forglemmegei. Det var vakkert.

Hva er førsteinntrykket av årets konfirmantkull?

- Dette er veldig flotte ungdommersom vi gleder oss til å bli bedre kjent med.



Ikke uproblematisk



Antall bisettelser/ begravelser som skjer «i stillhet» i vår kom- mune er uforholds- messig høyt sam- menlignet med andre kommuner. Er det på tide å snu trenden?

En begravelse «i stillhet» innebærer at begravelsen/bisettelsen kun er åpen for invitert familie og venner, og ikke allmenheten. Dette er ofte etter ønske fra avdøde selv, eller at den nærmeste familie av ulike grunner ikke ønsker at sørgehøytiden skal være offentlig.

De etterlatte står selvsagt helt fritt til å velge dette alternativet, men dette valget medfører at mange fratas muligheten til å ta farvel med avdøde. Å oppdage dødsannonsen i avisen til en kjent er sårt. Denne følelsen forsterkes når dødsannonsen inneholder den lille notis hvor det står at begravelsen har foregått i stillhet.

Dette er vondt for mange. Mange blir frarøvet muligheten til å gi sin sorg uttrykk og muligheten til å vise sin medfølelse ved å møte opp i kapellet/kirken. Skuffelsen over ikke å ha fått lov til å delta i begravelsen skaper også problemer i omgang med de nærmeste pårørende. De spør seg hvor lenge de skal vente på å ta kontakt igjen og hvordan dette skal gjøres.

Undertegnede møter mange av de som uttrykker en dyp smerte over ikke å ha fått lov til å delta i begravelsen/bisettelsen. Jeg

mener at vi gjør godt om gravferden forblir en offentlig seremoni som er åpen for alle. Dette bør være regelen og ikke motsatt.

En begravelse/bisettelse er en overgangsrite som hjelper oss å ta avskjed med den avdøde, forsoner oss med det inntrufne og hjelper oss å ta fatt i livet som ligger foran oss. I forbindelse med sorgprosessen er en overgangsrite til uvurderlig hjelp.

Det var den franske etnologen Arnold van Gennep som preget begrepet «overgangsrite». Han sier at en overgangsrite har flere faser, og skal vi komme oss videre må vi gå gjennom alle faser i en overgangsrite.

Akkurat det er problemet som oppstår når kun et begrenset antall mennesker deltar i ritualet. De som ikke får delta i begravelsen/bisettelsen blir frarøvet sin mulighet til å komme videre i sorgen ved å gjennomleve en overgangsrite.

Derfor er det veldig omsorgsfullt av de pårørende når allmennheten slipper til i begravelsen. Det er mange som har behov for å delta i en overgangsrite. Og det må innrømmes at det ikke bestandig er gitt at familien kjenner alle relasjonene avdøde hadde.

For øvrig er det er noe vakkert rundt det når vi er mange som står sammen i sorgen og fyller opp benkeradene i bisettelsen/begravelsen. De pårørende opplever det positivt at mange vil hedre den avdøde, vise den avdøde siste ære og respekt. I

mange tilfeller er det slik at avdøde for første gang i livet blir hedret på en så omfattende måte i offentligheten. Ingen har levd et liv som det ikke går an å hedre. Det er en menneskerett å bli æret for det menneske man var og det man fikk til. Hvorfor skal denne ærbødigheten overlates til noen få?

Når vi er mange rundt gravferden, styrker dette fellesskapsfølelsen. Tilstedeværelsen av andre føles godt, støttende og oppmuntrende. De nærmeste pårørende kan kjenne at de ikke er alene med sin sorg, at det er andre som deler deres sorg og bistår dem i sorgen de gjennomlever. Det er ikke det samme når kun noen få får lov til å møte opp i bisettelsen/begravelsen.

Ikke uten grunn anbefaler de som jobber profesjonelt med sorgarbeid at gravferden er en offentlig seremoni hvor alle får mulighet til å delta. Undertegnede vil bli glad om dette også kan bli slik i Arendal.



KONFIRMANTENE



Konfirmasjonsgudstjeneste lørdag 29. august kl. 11

1. rekke fra venstre: Eowyn Benedikte Zaar Henriksen, Rikke Jørgensen Engene, Johanne Mjøs Bertelsen, Martine Fjermestad. **2. rekke:** Sokneprest Eckhard Graune, Emilie Larsen, Trym Uthus Tveiten, Kaia Skaanes Johansen, menighetspedagog Åsmund Aarvik. **3. rekke:** Patrick Tinius Johansen, Ailene Smestad Schipper, Anniken Louise Møster, Stian Svendsen. **4. rekke:** Eivind Øyrås Einarsen, Joakim Aspenes, Petter Johannessen, Sander Løvdal Larsen, Joakim Olsen



Konfirmasjonsgudstjeneste Trefoldighetskirken lørdag 29. august kl. 13

1. rekke fra venstre: Guro Sagvolden Fiskergård, Marthe Sagvolden Fiskergård, Mathea Jonassen, Mille Broberg Røysland, Tuva Kristin Størkersen. **2. rekke:** Sokneprest Eckhard Graune, Malin Wikander Ellevold, Celina Larsen, Kamilla Solomon Abrahamsen, menighetspedagog Åsmund Aarvik. **3. rekke:** Kristian Knutsen, Lucas Botterli Syvertsen, Torstein Armin Huseth Seljåsen. **4. rekke:** Nicolai Omholt Dahl, Kasper Cornelius Rekdal, Albin Hesthag, Henrik Helgesen Danielsen, Kevin Andreas Sjøvåg

Emil Sønnik Strand Larsen var syk da bildet ble tatt.

Quiz

ved Jens Barland

Test dine allmenkunnskaper:

1. Hvor mange salmer er det i Salmenes bok?
2. Hva heter den vanligste jordbærsorten i Norge?
3. Hvilken norsk dagsavis fylte 75 år 31.08.2020?
4. Hvor mye mangler Karsten Warholm på å tangere verdensrekorden på 400 meter hekk?
5. Hva kalles de to korteste sidene i en rettvinklet trekant?
6. Hvem oppfant lynavlederen?
7. Hva heter hovedstaden i Hviterussland?
8. Hvilken norsk barnebokforfatter hadde vært 100 år i år?
9. Hvor mange master har en fullrigger?
10. Hva heter området der Arendal kirkegård ligger?

SVAR PÅ QUIZ

1. 150
2. Korona
3. Vårt Land
4. 0,09 sekunder. (pr. 01.09.20)
5. Kater
6. Benjamin Franklin
7. Minsk
8. Anne-Cath. Vestly
9. 3
10. Høgedal



Deg å få skode

Deg å få skode
er sæla å nå,
Gud, ver det syn
som mitt hjarta vil sjå;
ver du for tanken
min dyraste skatt,
ljuset som strålar
ved dag og ved natt!

Ver du min visdom,
mi sanning og trøyst,
tal du det levande ord
med di røyst!
Far, lat meg vere barn
her hjå deg.
Kom til meg, Herre,
ja bu du i meg!

Ver du i striden
mitt skjold og mitt sverd;
ver du det merke
som syner mitt verd,
livd for mi sjel,
den tryggaste vakt;
lyft meg mot himlen,
du makt i mi makt!

Rikdom og ære,
som menneske gjev,
er ikkje meir enn den
morknande vev
Du er min arv
som varer til sist,
himmelske konge,
det veit eg for visst

Konge i æva,
å lat du meg då,
sigrende inn
i ditt rike få gå!
Ver du mi tru,
den vona eg ber
til eg får skode
din herlegdom der

T: Irsk tekst frå 700-talet

O: Arve Brunvoll 1978

M: Irsk folketone

Jeg
utfordrer:
Bjørn Laukvik
til å dele en salme
med Menighets-
bladets lesere

Da jeg ble spurt om å velge salme, synes jeg det var litt vanskelig å velge, fordi det er så mange som jeg liker så godt. Men en måtte jeg velge, og da kom jeg til at det måtte bli «*Deg å få skoda*».

Jeg tror det har å gjøre med alderen på salmen. Den er fra 700 tallet og er en irsk folketone. Jeg synes irske folketoner er så fine, de treffer meg i hjertet. (Det gjør forresten norske folketoner også) Men så var det dette med alderen da. Kanskje ble den sunget under korstogene i 1096 og 1147. Kanskje hørte vikinger melodien og fikk med seg innholdet?

I sommer syklet vi langs Telemarkskanalen. En søndag var vi på gudstjeneste i Lunde, syklet videre ned til slusene i Vrangfoss, og der fikk vi se et vikingeskip på vei mot Ulefoss. Alle 10 om bord var som ekte vikinger å

se til, bortsett fra mobilen som kom fram av og til. Men forrest i skipet stod høvdingen og han bar et stort kors rundt halsen.

I sommer har jeg lest boka "Jomsviking" av Bjørn Andreas Bull-Hansen. Det er i brytnings-tid mellom hedensk og kristen tid. Da jeg fikk se dette vikingeskipet i sommer, gikk tankene til vikingeskipene som la ut på tokt for å drepe, røve, stjele, og foran stod en høvding og speidet ut-over havet for å se etter land på den andre siden av Nordsjøen. Mange fant også frem til Irland.

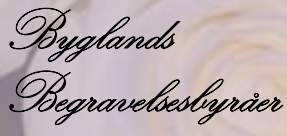
Da er det sterkt å tenke på at etter noen hundre år er det vikingeskip som er på vei den andre veien, og foran i skipet står en høvding og speider etter land i Norge, men nå med et helt annet uttrykk i ansiktet. *Deg å få skoda, ljuset som stålar ved dag og ved natt.* Vikingspråket fortset-

ter i vers 3 med: *ver du i striden mitt skjold og mitt sverd, ver du det merket som syner mitt verd.*

Vår tid er opptatt av rikdom, ikke som på vikingetiden, men allikevel er rikdom og ære det som de fleste av oss er opptatt av (min påstand). Da er vers 4 avslørende og sier; *Rikdom og ære som menneske gjev, er ikkje meir en den morknande vev.*

Da er det så godt at vi fikk kristne tanker til Norge som sier at; *Du er den arv som varer til sist, himmelske konge det veit eg for visst.* Og til sist: *Konge i æva; ver du mi tru, til eg for skode din herlegdom der.*

Da får vi håpe og be om at så mange som mulig får bli med i skipet som er på vei over havet til det gode land. Der er alle velkommen.

	 Sparekassa Lokalbanken som kjenner deg	
	 • Gardiner og gardinutstyr • Sengesett og håndklær • Dyner og puter • Tepper og pledd • Duker og sofaputer Vi er kjent for kvalitet og service! Ingemann Ellingsen Torvgt./Østregt. Arendal Telf. 37 02 11 70 www.ingemannellingsen.no	 Olaf Slaattene AS Begravelsesbyrå og Blomsterhandel Etablert 1925 Kystvn. 151, 4842 Arendal Telefon: 370 59 165 VAKT HELE DØGNET
  Arendal Begravelsesbyrå <i>Byglands Begravelsesbyråer</i> <i>Et verdig og rimelig alternativ.</i> Knut R Bygland Tlf. 37 01 02 51 www.byglands.no		
 Fevik Steinindustri AS Tlf. 37 04 72 31 – 97 59 20 00 Adr: Moy Moner 95, 4885 Grimstad mail: post@fevikstein.no www.skifer-granitt.no www.fevikstein.no	 REMA 1000 Myrene	 HONG KONG RESTAURANT Asiatisk mat. A la carte - Buffet - Take away Torvgata 5, Arendal - inngang Østregate Tlf. 37 09 88 98
 mobile arendal Hovatr bil har fusjonert med Mobile Norge. Forhandler av Honda og Hyundai. Industri toppen 4, Stoa, 4848 Arendal Tlf.: 37 09 50 77	 SNEKKER STRAT Åsmund Vaaje Strat mob. 91 11 94 12 asmund.strat@gmail.com	 7 ELEVEN Kirkebasaren

TREFOLDIGHET MENIGHETSBLAD

Utgiver:
Trefoldighet Menighetsråd

Redaksjonen:
Karin Thorsen, Arne Homme
og Echard Graune
Takk til bidragsyterne!

Faste medarbeidere:
Menighetsrådet og faste ansatte.

Bankkontonr:
3000.30.55023, VIPPS # 103454
Takk for gaver til menigheten og til
menighetsbladet!

Frist stoff neste nr:
1. november
Tema: Fellesskap
trefoldighet.menighet@agderkirken.no
Produksjon:
Lay-out: Harald Tallaksen
Trykk: Syncron Media AS

Vi går til kirke

27. september

17.s. i treenighetstiden

Kl. 11.00 – Gudstjeneste med eldres kirkesøndag v/Eckhard Graune og Jens Barland
Menighetens pensjonister inviteres til middag på Eikely etter gudstjenesten. Påmelding.

4. oktober

18.s. i treenighetstiden

Kl. 11.00 – Gudstjeneste med nattverd v/Jorunn Raddum og Tim Harry Blomberg. Trefoldighet barnekantori synger. Kirkekaffe. Vi tar avskjed med menighetssekretæren

11. oktober

19.s. i treenighetstiden

Kl. 11.00 – Gudstjeneste med nattverd v/Eckhard Graune og Tim Harry Blomberg

18. oktober

20. s. i treenighetstiden

Kl. 11.00 – Familiegudstjeneste v/Eckhard Graune, Jorunn Raddum, Åsmund Aarvik og Tim Harry Blomberg. Dueslipp og utdeling av bok til 4-åringer. Markering av TV-aksjonen.

Dueslipp:

Alle familier med barn som er døpt i Trefoldighet menighet det siste halvåret vil bli inviterte til gudstjeneste. Det blir sendt ut invitasjon.

Utdeling av 4.årsbok:

Det blir sendt ut invitasjon til de som står i medlemslistene til Den norske kirke. Andre må gjerne ta kontakt med menighetskontoret for informasjon.

25. oktober

Bots- og bønnedag

Kl. 11.00 – Bots- og bønnedags-gudstjeneste v/Eckhard Graune og vikarorganist

1. november

Allehelgensdag

Kl. 11.00 – Allehelgensgudstjeneste v/Eckhard Graune og Tim Harry Blomberg
Trefoldighet kantori deltar.
Kl. 12.00 – 16.00 Åpen kirke
Kl. 19.00 - Allehelgenskonsert

8. november

23. s. i treenighetstiden.

Søndag for de forfulgte
Kl. 11.00 - Gudstjeneste for døve og hørende v/Jorunn Raddum, Sissel Hasleholm, Vidar Svendsen (døveprest) og Tim Harry Blomberg

15. november

24. s. i treenighetstiden

Kl. 11.00 – Gudstjeneste med nattverd v/Jorunn Raddum og Tom Gamble.

22. november

Domssøndag/Kristi kongedag

Kl. 11.00 – Familiegudstjeneste v/Eckhard Graune, Åsmund Aarvik og Tim Harry Blomberg. «Lys Våken» deltar.

"Lys våken":

21. og 22. november er det "LYS VÅKEN!" for 11-åringer. Det blir sendt ut invitasjon til de som står i medlemslistene til Den norske kirke. Andre må gjerne ta kontakt med menighetskontoret for invitasjon.



DÅP

- 19.07 Mia Mølkær Nilsen
- 09.08 Henrik Bakke Andersen
- 23.08 Ingrid Laulo Vesth
- 13.09 William Jørgensen Røil
- 20.09 Josefine Olstad Omnes
Vilja Myhren
Hermine Vøllestad
Lindseth
Angeline Kaba Fayongi
- 22.09 Tobias Seierstad



VIELSE

- 11.07 Kathrine Kjenndalen og Øivind Grunde Nilsen
- 01.08 Ane Leland Lunde og Christian Mikalsen Andersen
- 08.08 Emilie Nilsen og Jon Aksel Mortensen
- 05.09 Ingrid Helene Koren og Jan Henrik Koren



GRAVFERD

- 25.06 Sandor Erik Maté
- 26.06 Yngvar Evensen
- 23.07 Sissel Henriette Gauperaa
- 24.07 Eva Blomberg
- 07.08 Harald Thorstensen
- 18.08 Hans Kristiansen
- 19.08 Håkon Engesland
- 04.09 Ingeborg Marie Nyhus
- 11.09 Oddvar Harald Dingsøy



Velkommen!

SØN

11:00

Gudstjeneste. Se oversikt inne i bladet, på hjemmesida eller i avisene.

MAN

18:00 - 19:30

KIA (Kristent interkulturelt arbeid): Norsk treningskafé i kirkekjelleren.
Kontaktperson: Arnhild Reinum

TIR

18.45 - 21.30

Øvelse Trefoldighet kantori i kirken.
Kontaktperson: Tim Harry Blomberg

ONS

14:00 - 16:00 (annenhver torsdag - partalsuker)

KIA Strikkekafé i Kafe Katedral.
Kontaktperson: Arnhild Reinum

14:30 - 16:00

Konfirmantundervisning i Kirkekjelleren
Kontaktperson: Eckhard Graune

17.00 - 18.30 (en gang i mnd.)

Tårnagentklubb (8-12 år) i kirken.
Se www.trefoldighet.menighet.no.
Kontaktperson: Åsmund Aarvik

19.00 - 20.00 (første onsdag i mnd.)

Samtalegruppe i Kafé Katedral
Kontaktperson: Solvor Frafjord

TOR

11:00 - 12:30

Babysang på Myratunet (se nærmere annonse-
ring på www.trefoldighet.menighet.no)

17:00 - 18:00

Øvelse Trefoldighet Barnekantori i kirken.
Kontaktperson: Tim Harry Blomberg

FRE

12:00

Lunsjmesse i kirken.

Følg med på menighetens hjemmeside, Facebook-side eller i lokalavisene!

www.arendal.kirken.no/trefoldighet



**Trefoldighet menighet,
Arendal**

Religiøs organisasjon

Send e-post

Startside

Anmeldelser

Videoer

Bilder

Flere ▼

Liker

Melding

Q

...